

Кілінська Клавдія Йосифівна,
доктор географічних наук, професор
Лашко Богдан Олександрович

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці,
Україна, e-mail: klavdija.kilinska@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0458-3093
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці,
Україна, e-mail: lashko.bohdan@chnu.edu.ua, ORCID ID: 0009-0002-7026-3984

ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНДИНГ ПРИДНІСТЕРСЬКИХ РАЙОНІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ КЕЛЬМЕНЕЦЬКОГО РАЙОНУ)

Мета роботи: охарактеризувати туристичний брендинг Кельменецького району Чернівецької області. Проаналізувати основні ключові складові рекреаційно-туристичного природокористування досліджуваної території.

Методика сформована застосуванням загальнонаукових методів аналізу та синтезу інформації, статистичних методів аналізу для розкриття структури туристичного брендингу. З метою детального висвітлення рекреаційно-туристичних ресурсів та формування туристичного брендингу використаний принцип просторового аналізу та синтезу.

Результати. Здійснено конструктивно-географічний аналіз рекреаційно-туристичного природокористування Кельменецького району Чернівецької області, розкрито вплив об'єктивних чинників на формування туристичного брендингу, таких як природні, історико-культурні, соціально-економічні, природоохоронні. Спостерігається значний рекреаційно-туристичний потенціал Кельменецького району за рахунок природних (долина р. Дністер), історико-культурних (археологічних, сакральних), та інфраструктурних (приватні садиби, бази відпочинку) ресурсів та об'єктів. Встановлено, що найактивнішими видами туризму є пізнавальний, водний, спелеологічний. Переважна кількість туристів та рекреантів активно використовує прирічкові комплекси, по яких сформовані туристичні маршрути. Розвивається та продовжує діяти низка туристичних фірм, які працюють на внутрішнього та зарубіжного туриста, що дозволяє проводити координацію зусиль району та області з рекреаційно-туристичної політики, що сприяє формуванню системної інформаційної бази для прийняття рішень в площині рекреаційно-туристичного природокористування Чернівецької області.

Наукова новизна проведеного дослідження укладається у розгорнутому аналізі природних, історико-культурних і інфраструктурних рекреаційно-туристичних ресурсів Кельменецького району, окресленні визначальних питань, які формують туристичний брендинг території. Охарактеризовано периферійне географічне розміщення території дослідження, яке суттєво впливає на активне використання території у рекреаційно-туристичній сфері області та України загалом.

Практична значимість проведеного дослідження укладається у всебічному аналізі рекреаційно-туристичної сфери району та створенні рекомендаційного блоку питань, які підкреслюють вагомість та значимість рекреаційно-туристичного природокористування у Кельменецькому районі. Туристичний брендинг, як багатофакторна складова, суттєво залежить від соціально-економічної, політичної, релігійної ситуації і потребує врегулювання на основі моніторингу рекреаційно-туристичного природокористування, що є частиною як внутрішньої, так і міжнародної політики України та регіону дослідження.

Ключові слова. Туристичний брендинг, рекреаційно-туристичне природокористування, туристична галузь, туристична сфера.

Kilinska Klavdiya,
Doctor of Geographical Sciences, Professor
Lashko Bohdan

Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine, e-mail:
klavdija.kilinska@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-0458-3093
Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine,
e-mail: lashko.bohdan@chnu.edu.ua, ORCID ID: 0009-0002-7026-3984

TOURISM BRANDING OF THE DNIESTER RIVERSIDE DISTRICTS IN THE CHERNIVTSI REGION (CASE STUDY OF THE KELMENTS DISTRICT)

Purpose of the study: To characterize the tourism branding of the Kelmentsi District of the Chernivtsi Region. To analyze the main key components of recreational and tourism-oriented environmental management in the studied area.

Methodology: The methodology is formed by applying general scientific methods of analysis and synthesis of information, statistical methods of analysis to reveal the structure of tourism branding. In order to provide a detailed presentation of recreational and tourism resources and to form tourism branding, the principle of spatial analysis and synthesis was used.

Results: A constructive-geographical analysis of the recreational and tourism-oriented environmental management of the Kelmentsi District of the Chernivtsi Region was carried out, revealing the influence of objective factors on the formation of tourism branding, such as natural, historical and cultural, socio-economic, and environmental ones. A significant recreational and tourism potential of the Kelmentsi District is observed due

to natural (the Dniester River valley), historical and cultural (archaeological, sacred), and infrastructural (private estates, recreation centers) resources and sites. It has been established that the most active types of tourism are educational, water-based, and speleological. The majority of tourists and recreationists actively use the riverside complexes, along which tourist routes have been developed. A number of tourism companies that serve both domestic and foreign tourists are developing and continue to operate, which allows for the coordination of efforts at the district and regional levels in recreational and tourism policy, contributing to the formation of a systematic information base for decision-making in the field of recreational and tourism-oriented environmental management of the Chernivtsi Region.

Scientific novelty: The scientific novelty of the conducted research lies in the comprehensive analysis of natural, historical and cultural, and infrastructural recreational and tourism resources of the Kelmentsi District, and in outlining the key issues that form the tourism branding of the territory. The peripheral geographical location of the studied area, which significantly affects the active use of the territory in the recreational and tourism sphere of the region and Ukraine as a whole, is characterized.

Practical significance: The practical significance of the conducted study lies in a comprehensive analysis of the recreational and tourism sector of the district and in the development of a set of recommendations that emphasize the importance and significance of recreational and tourism-oriented environmental management in the Kelmentsi District. Tourism branding, as a multifactorial component, significantly depends on the socio-economic, political, and religious situation and requires regulation based on the monitoring of recreational and tourism-oriented environmental management, which is a part of both the internal and international policy of Ukraine and the region under study.

Keywords: tourism branding, recreational and tourist land use, tourism industry, tourism sector.

Постановка проблеми. Важливими ключовими аспектами туристичного брендингу є дефініція туристичної привабливості території і формування стратегії підвищення її конкурентоздатності за рахунок унікальності природно-рекреаційних, культурно-історичних, інфраструктурних рекреаційно-туристичних ресурсів, які впливають на мотиваційні запити туриста, зокрема – пізнання території, інвестування рекреаційно-туристичної сфери, створення нових туристичних ринків (Карягін та ін., 2009).

Брендинг території – це свідоме формування образу туристичної території, аналіз, синтез та популяризація територіальної культури та її історико-географічних цінностей. Основний атрибут туристичного брендингу полягає в тому, що це формування/створення конструктивно-географічної характеристики території, яка націлена на аналіз туристичної локації з метою більш чіткішого розуміння природних, соціально-економічних, демографічних, екологічних та рекреаційно-туристичних переваг дестинації. Такою локацією є Придністерські райони Чернівецької області, серед яких особливе місце займає територія Кельменецький район. У рекреаційно-туристичному відношенні район характеризується значним туристичним потенціалом, котрий у перспективі може стати одним з головних складових економічного розвитку. Ці та інші питання стали основою конструктивного висвітлення туристичних дестинацій району.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Придолинні комплекси р. Дністер ще з давніх часів стали об'єктом дослідження географів, істориків, економістів, туризмознавців. Проаналізовані вітчизняні наукові публікації засвідчують можливість виокремлення наукових осередків, які займалися дослідженням різноманітних географічних питань р. Дністер. Першим осередком є наукові заклади Подільського регіону (Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька наукові школи). Аналіз публікацій засвідчує, що первинними питаннями вивчення долини р. Дністер стали фізико-географічні: Геренчук К. (1978, 1980); Воропай Л., Куниця М. (1980-і роки); Андейчук Я., Рідуш Б., Коржик В. (1990-2010 рр.); Заставецький Б., Заставецька О. (1995); Денисик Г. (2004). Вже пізніше у 2000-х роках у світ вийшли роботи про туристичні ресурси, природокористування, видову структуру туризму (Кілінська К. (2008, 2010, 2015, 2024), Заячук М. (2010, 2024), Заячук О. (2015, 2023), Бучко Ж. (2020), Журба І. (2002), Мальська М. (2014, 2023), Ковтуник І. (2020), ін.).

Питання туристичного природокористування стали пріоритетними не лише для науковців, які досліджували Подільський регіон, але й для науковців всієї України (другий осередок). Так у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка активно розвивають теоретичні та методичні засади туризму Любіцева О. (2007, 2014, 2017, 2022), Бейдик О. (2001, 2010). Безперечним є те, що сьогодні активізується питання просторового аналізу та синтезу туристично-атракційних територій, особливо у час війни, коли в межах України відбувається тимчасове переміщення мешканців зі східних регіонів у західні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При існуючому величезному доробку наукових публікацій з туристичного природокористування актуальними залишаються питання розвитку туризму на віддалених від обласних центрів і великих міст районів України – у т. ч. і Кельменецького району Чернівецької області. Маючи вигідне у фізико-географічному та соціально-економічному відношенні Придністровське географічне положення район слабо досліджений у питаннях розвитку та функціонування туризму. Виходячи з необхідності залучення до туристичної галузі нових територіальних угруповань, які у перспективі стануть центрами місцевого та міжнародного туризму, метою даної публікації стало висвітлення питань конструктивного аналізу потенційно придатного для туристичного природокористування Кельменецького району, територія якого практично розміщується у долині р. Дністер.

Формулювання цілей статті. У процесі дослідження Кельменецького Придністровського району основними питаннями стали наступні: 1) історичні аспекти формування території дослідження; 2) конструктивно-географічна характеристика туристичного природокористування; 3) визначення перспективних особливостей розвитку туристичної сфери Кельменецького району, які у перспективі можуть стати основним туристичним брендом території (Кілінська, 2023).

Вклад основного матеріалу. Придністровський Кельменецький район відноситься до історико-етнографічної землі Бессарабія. Походження назви району пов'язано з його географічним положенням на торговому шляху з Поділля до Молдови корчми і садиби корчмаря Кельмана. Пізніше ця територія була заселена населенням, яке називали кельменцями, переважна більшість його працювала на корчмаря.

Зберіглися відомості про те, що з середини XVIII століття населення Кельменців належало до категорії царан. Земля, на якій вони поселилися, належала феодалу. Основним заняттям було землеробство і скотарство. За користування землею кельменчани трудилися у маєтку феодала, виконували різні повинності. За Положенням 1749 р. царани повинні були відпрацювати 24 днів/рік, віддавати феодалу десятину від врожаю, від приплоду тварин, від бджіл тощо. Крім того, селян змушували сплачувати великі податки на користь держави: подушне, від майна тощо. З 1766 р. за Правилами молдавського господаря Григорія Гіки кількість урочних днів зменшилася до 12-ти. У 1810 р., кожне господарство царан повинно було обробити півфальчі панського поля (фальч – давня міра площі землі = 14,322 м²), скосити фальч сінокосу, віддавати пану десятину свого врожаю, привезти віз дров, постачати по 2 курки, 100 овець, пряжу, платити щорічно по 10 левів, за так звані «Панські дні», тощо. Насправді ж поміщик не дотримувався згаданих пунктів, постійно збільшував повинність, жорстоко поведився з населенням.

Про розселення кельменчан у V-IX століттях по території нинішнього району свідчать кургани (Кельменці, Вартиківці, Ленківці, Мошанець, Берківці, Оселівка, Вороновиця, Вартиківці, Зелена) та поселення трипільської (с. Новоселиця) і черняхівської (с. Комарів) культур (Кілінська та ін, 2021). Розміщення на торговому шляху населення району неодноразовими нападами кочівних племен та військ, що призвело до необхідності поступового переселення. Наслідком цього стали нові види господарювання – садівництвом, рибальством, лісівництвом, видобутком корисних копалин, торгівля. Про це засвідчує назва населених пунктів (Грушівці – садівництво, Нелипівці – липові алеї, та лісові масиви, Дністрівка – рибальство, Лукачівка – луки, Нагоряни – поселення на підвищених територіях, тощо).

Центр району – с. Кельменці, вперше згадується у 1559 р. Назва центру неодноразово змінювалася на Кельменешти (1642 р.) та Кельменцей (1817 р.). У XIX ст. Кельменці набули статусу волосного центру Хотинського повіту Бессарабської губернії. Село розбудовувалося за рахунок будівництва залізниці «Новоселиця – Окниця». Тоді ж був збудований вокзал залізничної станції Ларга. У 1898 р. в Кельменцях було відкрито першу школу.

Статус Кельменців змінювався: до 1959 р. це було село, з 1960 – селище міського типу (нині містечко). Статус районного центру Кельменці отримали в 1940 році.

Кельменецький район (площа 0,67 тис км², населення 40,2 тис. осіб) розміщується у північно-східній частині Чернівецької області, в межах Прут-Дністровського межиріччя в зоні лісотепу (рис. 1).

Найоригінальніша природна особливість району – Придністровські меандри, які утворилися через вихід на денну поверхню давніх докембрійських кристалічних порід, які важко розмиваються водними потоками. Тому р. Дністер ніби «блудить» у цих породах, вишукує собі напрям течії, створює меандри, які є унікальним природним. Схили річкової долини круті, безлісі, вкриті трав'янистою рослинністю.

Рис. 1. Мапа Кельменецького району

На березі р. Дністер (с. Нагоряни) можна спостерігати горби конусної форми із мальовничими скельними утвореннями (урочище Говди або Шишкові горби). Це скелі Товтрового пасма (висота – 15-20 м), складені вапняковими породами, мають конусну форму. Особливо виокремлюються три скелі – «Дід», «Баба» і «Онучка», які утворилися на місці бар'єрного рифу давнього теплого Сарматського моря, що існувало тут близько 12-ти млн. років тому (рис.2).

Рис. 2. Шишкові скелі

В межах району є природні мінеральні джерела, які виходять на денну поверхню: гідрокарбонатно-натрієво-кальцієве джерело (Кельменці) на базі якого виготовляють мінеральну воду «Кельменецька мінеральна вода» і джерело «Грушовецьке» (с. Грушівці) (Кілінська та ін., 2018).

Через процеси меандрування правий берег р. Дністер має невелику кількість річок-допливів (Вілія, Нелипа, Зелена, Сурша, ін).

Кельменецький район характеризується значними природоохоронними територіями. Це – геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Шишкові гори» (сс. Грушівці, Нагоряни); ландшафтний заказник «Бабинська стінка» (сс. Макарівка, Нагоряни, Грушівці, Бабин,

Дністрівка, Комарів), знаходиться вздовж схилів долини Дністровського водосховища; іхтіологічний заказник «Бернівський острів» (с. Бернове) – акваторія Дністровського водосховища, район нересту сома, ляща, щупаки, коропа, інших видів риб; парк-пам'ятка садово-парково мистецтва XIX ст. «Грушовецький парк» (с. Грушівці), на його території зростає близько 20 видів екзотичних дерев і кущів (бузок персидський, горіх сірий, робинія біла, троянда сталиста, ін.); ландшафтний заказник місцевого значення «Поливанів Яр» (с. Іванівці). Зауважимо, що три природоохоронні території (Бабинська стінка, Бернівський острів та Поливанів Яр) входять до складу Хотинського національного парку, який було створено у 2010 р. (Кілінська та ін., 2018).

Територія району рівнинна, тому тут більша частина її зайнята сільськогосподарськими угіддями. Місцеве населення займається овочівництвом і садівництвом. Цьому сприяє теплий помірний-континентальний клімат: пересічні температури теплої пори року сягають до +20°C, холодної – 4°C. Садівництво і овочівництво у Кельменецькому районі в історичному минулому активно розвивалося і були відомими за межами області. Урожаї овочів і фруктів постачалися до країн Європи та Азії. Особливо славилися груші «глеги», які мають грушоподібну форму та різні сорти слив (с. Грушівці).

Майже в усіх населених пунктах району є пам'ятки археології, серед яких ранньослов'янські земляні фортифікації, поселення трипільської культури, кургани, ін. (табл. 1). Додатково вони є об'єктами вивчення істориків, географів, археологів, однак з часом можуть стати одним з головних туристичних брендів району.

Таблиця 1

Археологічні пам'ятки Кельменецького району

№ з/п.	Культури	Населені пункти
1.	Трипільська (бл. 5400-2750 до н. е.)	Бернове, Бузовиця, Бурдюк, Вертиківці, Грушівці, Дністрівка, Зелене, Іванківці, Ленківці, Лівинці, Михайлівка, Мошанець, Нагоряни, Новоселиця, Оселівка, Перківці, Підвір'ївка, Росошани.
2.	Черняхівська (230/250-420/450 рр. н. е.)	Атаки, Бабин, Бернове, Бузовиця, Вертиківці, Вороновиця, Грушівці, Зелене, Кельменці, Комарів, Ленківці, Лівинці, Лукачівка, Мошинець, Оселівка, Перківці, Підвір'ївка, Росошани.
3.	Слов'янська (V-VI ст.)	Атаки, Бабин, Бернове, Бузовиця, Грушівці, Дністрівка, Ленківці, Лукачівка, Нагоряни.
4.	Ноа (1250-1000 рр. до н. е.)	Дністрівка, Зелене, Новоселиця.
5.	Західноподільська (VII-V ст. до н. е.)	Бернове, Вороновиця, Грушівці, Ленківці, Лівинці, Лукачівка, Нагоряни, Оселівка.
6.	Голіградська (III-першій половині I ст. до н. е.)	Бабин, Лукачівка.
7.	Комарівська (XV-XII ст. до н. е.)	Бабин, Зелене, Мошанець, Новоселиця.
8.	Скіфська (I ст. до н. е.)	Бернове, Вороновиця, Грушівці, Іванівці, Ленківці, Лівинці, Мошанець, Нагоряни, Оселівка.
9.	Лукашівська (II-I ст. до н. е.)	Грушівці, Зелене, Кельменці, Лукачівка, Оселівка.
10.	Липицька (I-III ст. до н. е.)	Зелене.
11.	Пізнюпалеолітичні та мезолітичні стоянки (40000-12000 р. тому)	Атаки, Бабин, Вороновиця, Грушівці, Іванівці, Комарів, Ленківці, Лукачівка, Нагоряни, Оселівка.
12.	Стародавні поселення (XII-XIII ст.)	Вартиківці, Лукачівка.
13.	Кургани (V ст. до н. е.)	Бузовиця, Зелене, Комарів, Іванівці, Кельменці, Ленківці, Мошанець, Нагоряни, Перківці, Підвір'ївка.
14.	Траянів вал (I-II ст. н. е.)	Вороновиця, Грушівці, Росошани.

Ще одним туристичним брендингом є Траянові (Турецькі) вали, які часто слугували мешканцям оборонною фортифікацією. Один з них розміщується у с. Грушівці в урочищі Вал (протяжність – більше 600 м, висота – 1,5 м, ширина – 10 м) (Кілінська та ін., 2023).

Географічно далеко розміщуючись від цивілізації обласного центру (відстань від Кельменців до м. Чернівців складає 106 км) у Кельменецькому районі активно розбудовується

сакральна архітектура, яка слугує місцевому населенню основним етично-моральним комплексом (табл. 2).

Таблиця 2

Сакральна архітектура району

№ з/п.	Сакральні об'єкти	Час створення	Розташування
1.	Залишки печер Бакотського скельного монастиря	XII-XIII ст.	с. Дністрівка
2.	Покровська церква	1756	с. Дністрівка
3.	Успенська церква	1765	с. Комарів
4.	Хрестовоздвиженська церква	1808	с. Нелипівці
5.	Михайлівська церква	1847	с. Перківці
6.	Церква Олександра Невського	1860	с. Іванівці
7.	Михайлівська церква	1864	с. Бабин
8.	Дмитрівська церква	1887	с. Бернове
9.	Свято-Михайлівська церква	1892	м. Кельменці
10.	Церква Різдва Пресвятої Богородиці	1938	с. Нагоряни

Першим сакральним об'єктом була дерев'яна Покровська церква у с. Дністрівка, яка у 1883 р. згоріла, однак у 1884 р. була відбудована і сьогодні функціонує. При церкві для місцевих мешканців збудували церковно-приходську школу.

Історичні засади функціонування сакральних об'єктів району є складними: неодноразово, за різних суспільно-політичних устроїв, вони були знищеними і повторно відроджувалися. До прикладу – у 1963 р. був закритий храм в с. Росошани [Підгірна, 2024] Однак з часом, силами місцевих мешканців, процеси сакральної географії відновлювалися (у с. Грушівці у 2020 р. збудований молитовний будинок).

Музейна справа Кельменецького району представлена 1) музеєм бойової слави, у якому зібрані матеріали про мешканців району, полеглих на фронтах Великої вітчизняної війни і війни в Афганістані, а також про тих, хто повернувся та відбудовував свій край (містечко Кельменці); 2) кімнатою-музеєм Лідії Липківської (Липковської) (1884-1958 рр.), заснованою у 2007 р. у с. Бабин (експозиція нараховує більше 300 експонатів). Її називали Королевою опери кінця XIX-початку XX ст., а партнерами по сцені були Карузо, Бончі, Руффо, ін.; 3) єдиним в Чернівецькій області Музеєм килимарства (заснований у 1930-х рр., с. Нагоряни), який розміщується у хаті/будинку місцевої майстрині Вікторії Китайгородської, де можна споглядати вишивку, процес прядіння ниток з конопель та вовни, ткацтво полотна, рушників, скатертин, килимів, які є традиційним ремеслом мешканців Кельменецького району. Дослідники етнографії та декоративно-прикладного мистецтва свідчать, що в багатьох селах Кельменецького району майже в кожному будинку стояли куделя, мотовило та ткацький верстат і в кожному дворі вирощували сирець для ткацтва. Більша частина авторських робіт Китайгородської В. експонувалася на багатьох колективних та персональних виставках у мм. Чернівці, Львів, Ботошани (Румунія), Лодзь (Польща). У творчості майстрині переважають квіткові та квітково-геометричні орнаменти, сюжетні композиції. До прикладу – на одному з килимів майстриня відобразила близько 60 польових квітів. Працює майстриня в техніці збирання ниток для багатоколірного малюнку та «на дротах» – для двоколірних зображень. Її найвідоміші роботи: «Братчики», «Букет у глечуку», «Весільні троянди», «Нагорянська квітка», «Поляна казок», «Святкова скатертина», «Спасівна Мадонна», «Тарас Шевченко і соловейко», «Безмежжя квітів», «Святий пастух».

Кельменецький район входить до Дністровської туристично-рекреаційної зони Чернівецької області. Туристичний брендинг уже сьогодні активно розвивається та пропонує різноманітні види туризму, включно з сільським зеленим туризмом, водними екскурсіями, рибальством, пішохідними та велосипедними маршрутами, спелеотуризмом, дельтапланеризмом (табл. 3).

Найбільшим попитом серед туристів сьогодні користується відпочинок на березі Дністровського водосховища (протяжність берегової смуги Дністровського водосховища в межах району сягає більше 90 км). Головним туристичним водним маршрутом вихідного дня є маршрут «Бакота – Бабинська стінка». Основні атракції маршруту: парк-готель «Теремки» (с. Колодіївка); яхт-клуб «Маяк» (с. Дністрівка); Бакотська затока; гора Кабан (Веприк); ландшафтний заказник Бабинська стінка (рис. 3) (Кілінська та ін, 2021).

Туристичні дестинації району

Зелений туризм	Мальовничі села ідеальні для відпочинку в природному середовищі.
Купання та рекреація	Відпочинок та купання на р. Дністер та інших водоймах.
Водні екскурсії та прогулянки	Річка Дністер сприяє поїздкам на яхтах, водних трамвайчиках.
Рибальство	Водні артерії – чудові місця для рибальства.
Пішохідні та велосипедні маршрути	Розроблені маршрути для пішохідних та велосипедних прогулянок.
Спелеотуризм	Печерні комплекси сприяють розвитку спелеотуризму.
Дельтапланеризм	У межах району є умови для дельтапланеризму.
Природоохоронний туризм, залишки паркової архітектури	У с. Грушівці є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Панський сад», де проростають рідкісні та екзотичні види рослинного покриву.

Рис. 3. Бабинська стінка

Місця масового відпочинку у Кельменецькому районі

Котедж у с. Вороновиця	База-стоянка маломірних суден «Маяк», с. Дністрівка	Агрооселя «Сільські садиби сім'ї Толпигіних», с. Вороновиця
База відпочинку «Водний рай», с. Вороновиця	Піщаний пляж, с. Грушівці	Гостинна садиба, с. Макарівка
База відпочинку «У Бориса», с. Бернове	Садиба «Дністровський масток», с. Вороновиця	Агрооселя «У Володимира», с. Бернове
Будинок рибалки, с. Бернове	Агрооселя, с. Макарівка	Агрооселя «На березі Дністра», с. Макарівка
Садиба «Дністровський масток», с. Вороновиця	Агрооселя, с. Макарівка	Гостинна садиба «У Жори», с. Бузовиця
Приватна садиба «Відпочинок на Дністрі», с. Макарівка	База відпочинку «Family House», с. Макарівка	Гостинна садиба «У Мішані», с. Бернове
База відпочинку «Дім рибака», с. Бернове	База відпочинку «Джія», с. Мошанець	

Сільський зелений туризм набув популярності уже практично в усіх громадах району. Туристичні послуги надають бази відпочинку, агрооселі, приватні садиби у сс. Бернове, Мошанець, Вороновиця, Макарівка, Бузовиця, Грушівці, Дністрівка (табл. 4).

Із вище перелічених рекреаційних місць найактивніше використовуються бази та садиби у с. Вороновиця, де історично сформувався рибацький вид відпочинку. В останні роки активно відбувається розбудова нових гостинних садиб, які, за умовами сервісу, відповідають сучасним європейським стандартам та рівнобіжно активно використовують місцеві історично-сформовані традиції, обряди, звички.

Таким чином, проаналізувавши весь комплекс туристичного потенціалу Кельменецького району можна прийти до наступних висновків: 1) місцеве населення, використовуючи свій багатовіковий досвід використання природних умов і природних ресурсів, активно пропагує їх у своїй туристичній діяльності; 2) цікавий та багатогранний історико-культурний потенціал району: сакральні об'єкти, музеї знаходяться у збереженому стані; 3) поступово розвивається географія туристичних послуг. Загалом вказані позиції є складовими туристичного брендингу Кельменецького району.

Висновки. Туристичний брендинг території базується на наявності значного потенціалу туристичних ресурсів, які використовуються/можуть бути використаними у рекреаційно-туристичній сфері. Його структурними блоками є різноманітні природні атракції, історико-культурні об'єкти та ресурси, інфраструктурні ресурси. Однак, сьогodenня досліджуваної території засвідчує, що не у повному обсязі використовується її туристичний потенціал: у переважній більшості він активізується завдяки туристичним групам, які прокладають свої туристичні маршрути через найбільш «просунуті» у туристичному відношенні атракції, як то Бакота, Дністровська ГЕС чи водні маршрути р. Дністром. Ще один чинник, який «утримує» активізацію туристичного природокористування – це віддаленість Кельменецького району від обласного центру – м. Чернівців. Дилема – що відвідати у Чернівецькій області? – м. Чернівці чи Придністерські території найчастіше вирішується на користь першого через відсутність свідомого науково-обґрунтованого образу туристичної території, популяризації її територіальної культури та історичних цінностей. Вирішення вказаних та низки інших важливих питань туристичного природокористування території Кельменецького району можливе при умові активної рекламної діяльності місцевих органів управління, активізації роботи туристичних агенцій, публікації наукових видань, у яких висвітлюватиметься весь комплекс туристичного потенціалу території району. Особливо це актуально в сучасних умовах, коли відбувається війна в Україні і значна частина населення зі східних регіонів тимчасово перемістилася у західні регіони України. Тому основними складовими перспективного туристичного брендингу повинні стати: 1) активізація розробки ниток водних туристичних маршрутів по р. Дністер, 2) розробка туристичного портфелю пішохідних краєзнавчих маршрутів по особливих природних (природоохоронних), історико-культурних атракціях, 3) розвиток спелеотуризму, 4) створення нових приватних екологічних садиб, 5) активізація міського туризму шляхом розбудови туристичних закладів розміщення, ін. Лишень у такому ракурсі туристична та соціально-економічна периферійність Кельменецького району буде анульована, тихе спокійне життя відійде на дальній план, Кельменецький район стане одним і найатрактивніших туристично-рекреаційних регіонів області.

Список використаних джерел

- Гамкало М., Романів П., Манько А. (2018). Розвиток туризму в басейні р. Дністер у контексті сталого розвитку. Сталій розвиток – стан та перспективи: матеріали міжнародного наукового симпозиуму SDEV' 2018 (28 лютого – 3 березня 2018 року, Львів-Славське, Україна). Львів, С. 296-299 URL: <http://ena.lp.edu.ua/handle/ntb/43318?mode=full>
- Карягін Ю.О., Тимошенко З.І., Демура Т.О., Мунін Г.Б. (2009). Брендинг у сфері туризму. Маркетинг турпродукту. Підручник. - К: Кондор. 394 с.
URL: https://tourlib.net/books_ukr/karyagin7-3.htm
- Кицяк В. Ф. (2015). Розвиток туризму як один зі сценаріїв покращення соціально-економічного стану Чернівецької області. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. Вип. 2. С. 67-81.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchetei_2015_2_9
- Кілінська К.І., Атаманюк Я.Д. (2021). Методичні підходи до вивчення сучасного рекреаційно-туристичного природокористування Придністерських придоліних комплексів. Рекреаційно-туристичне природокористування в Україні: сучасний стан і перспективи : збірник матеріалів 2-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 145-річчю географічної освіти в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Чернівці, 28-29 жовтня 2021 року). Чернівці: ЧНУ імені Ю. Федьковича. С.15-19.URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3025/Чернівці%202021.pdf>
- Кілінська К.І., Атаманюк Я.Д., Заячук М.Д., Брик С.Д. (2021). Кургани та давні поселення – культурно-заповідні ландшафти (на прикладі території Чернівецької області). IV Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 70-річчю професора Петліна В.М. «Шацьке поозер'я в контексті змін клімату». С. 133-134.
URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/23123/1/boguk5.pdf>
- Кілінська К., Смик О., Сівак В. (2018). Рекреаційно-туристичне природокористування фізико географічних районів Чернівецької області. Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць. Львів-Гомель. Вип. 2. С. 286-293.
URL: <https://enpruir.npu.edu.ua/handle/123456789/29719>
- Кілінська К.І., Смик О.С. (2023). Туристична інфраструктура Чернівецької області. Індустрія гостинності: стан, тенденції розвитку та перспективи галузі в умовах війни : збірник праць Міжнародного науково-практичного форуму (м. Львів, 19–21 квітня 2023 р.):

- [відп. ред.: проф. О. І.Мороз]; Львів: Камула. С. 86-93. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22752/02luschik-mariyaindustriya-gostinnosti-zbirnik-tez.pdf>
- Кілінська К.Й., Атаманюк Я.Д. (2021). Методичні підходи до вивчення сучасного рекреаційно-туристичного природокористування Придністерських придолинних комплексів. Рекреаційно-туристичне природокористування в Україні: сучасний стан і перспективи : збірник матеріалів 2-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 145-річчю географічної освіти в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Чернівці, 28-29 жовтня 2021 року). Чернівці: ЧНУ імені Ю. Федьковича. С.35-39. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3025/Чернівці%202021.pdf>
- Ковтунюк І.І. (2020). Природно-географічні рекреаційні ресурси та курортні території Поділля. Агросвіт № 11. С. 122-126. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2020/17.pdf
- Любіцева О.О., Панкова С.В., Стафійчук В.І. (2007). Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес. 369 с.
- Мочкін С.А. (2017). Втрати сакральних пам'яток у Чернівецькій області (друга половина 1940-х – перша половина 1960-х років). Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, Vol. 19 (119). Budapest. P. 17–20. URL: https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/hum_v19_119.pdf
- Підгірна В. (2024). Туристичний потенціал Чернівецької області: сучасний стан та перспективи розвитку. Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. Наукова думка: С. 49. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/d/iframe.php?i=564>

References

- Hankalo M., Romaniv P., Manko A. (2018). Rozvytok turizmu v baseni r. Dnister u konteksti staloho rozvytku. Stalyi rozvytok – stan ta perspektyvy: materialy mizhnarodnoho naukovoho sympoziumu SDEV' 2018 (28 liutoho – 3 bereznia 2018 roku, Lviv-Slavske, Ukraina) [Development of Tourism in the Dniester River Basin in the Context of Sustainable Development. Sustainable Development – State and Prospects: Proceedings of the International Scientific Symposium SDEV' 2018 (February 28 – March 3, 2018, Lviv-Slavske, Ukraine)]. Lviv, P. 296–299. URL: <http://ena.lp.edu.ua/handle/ntb/43318?mode=full> (in Ukrainian)
- Kariahin Y.O., Tymoshenko Z.I., Demura T.O., Munin H.B. (2009). Brendynh u sferi turizmu. Marketynh turproduktu [Branding in the Tourism Sector. Marketing of the Tourism Product]. Textbook. Kyiv: Kondor. 394 p. URL: https://tourlib.net/books_ukr/karyagin7-3.htm (in Ukrainian)
- Kifiak V. F. (2015). Rozvytok turizmu yak odyn zi stsenariiv pokrashchennia sotsialno-ekonomichnoho stanu Chernivetskoï oblasti. Visnyk Chernivets'koho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky [Development of Tourism as One of the Scenarios for Improving the Socio-Economic Situation of Chernivtsi Region], Issue 2, P. 67–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchetei_2015_2_9 (in Ukrainian)
- Kilinska K.Y., Atamaniuk Y.D. (2021). Metodichni pidkhydy do vyvchennia suchasnoho rekreatsiino-turystychnoho pryrodokorystuvannia Prydnisterskykh prydyolynnykh kompleksiv. Rekreatsiino-turystychno pryrodokorystuvannia v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy: zbirnyk materialiv 2-yi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, prysviachenoï 145-richchiu heohrafichnoi osvity v Chernivetskomu natsionalnomu universyteti imeni Yuriiia Fedkovyicha (Chernivtsi, 28–29 zhovtnia 2021 roku) [Methodological Approaches to Studying Modern Recreational and Tourist Nature Use in the Subvalley Complexes of the Dniester Region. Recreational and Tourist Nature Use in Ukraine: Current State and Prospects: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Online Conference Dedicated to the 145th Anniversary of Geographical Education at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, October 28–29, 2021)]. Chernivtsi: ChNU imeni Yu. Fedkovyicha. P.15–19. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3025/Чернівці%202021.pdf> (in Ukrainian)
- Kilinska K.Y., Atamaniuk Y.D., Zaiachuk M.D., Bryk S.D. (2021). Kurhany ta davni poselennia – kulturno-zapovidni landshafty (na prykladï terytorii Chernivetskoï oblasti). IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia, prysviachena 70-richchiu profesora Petlina V.M. "Shatske poozeria v konteksti zmin klimatu" [Barrows and Ancient Settlements – Cultural and Protected Landscapes (Based on the Example of Chernivtsi Region)]. P. 133–134. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/23123/1/boguk5.pdf> (in Ukrainian)
- Kilinska K., Smyk O., Sivak V. (2018). Rekreatsiino-turystychno pryrodokorystuvannia fizyko-heohrafichnykh raioniv Chernivetskoï oblasti. Suchasni tendentsii rozvytku osvity y nauky: problemy ta perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats [Recreational and Tourist Nature Management of the Physical-Geographical Regions of Chernivtsi Region. Modern Trends in the Development of Education and Science: Problems and Prospects. Collection of Scientific Papers]. Lviv-Homel. Issue 2. P. 286–293. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29719> (in Ukrainian)
- Kilinska K.Y., Smyk O.S. (2023). Turystychna infrastruktura Chernivets'koi oblasti [Tourism infrastructure of Chernivtsi region]. Industriia hostynnosti: stan, tendentsii rozvytku ta perspektyvy haluzi v umovakh viiny: zb. prats Mizhnar. nauk.-prakt. forumu (Lviv, April 19–21, 2023) / ed. O.I. Moroz. Lviv: Kamula. P. 86–93. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22752/02luschik-mariyaindustriya-gostinnosti-zbirnik-tez.pdf> (in Ukrainian)
- Kilinska K.Y., Atamaniuk Y.D. (2021). Metodichni pidkhydy do vyvchennia suchasnoho rekreatsiino-turystychnoho pryrodokorystuvannia Prydnisterskykh prydyolynnykh kompleksiv [Methodological approaches to studying modern recreational and tourist nature management of the Dniester valley complexes]. Rekreatsiino-turystychno pryrodokorystuvannia v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy: zb. materialiv 2-yi Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., prysviach. 145-richchiu heohrafichnoi osvity v Chernivetskomu nats. un-ti im. Yu. Fed'kovyicha (Chernivtsi, October 28–29, 2021). Chernivtsi: ChNU im. Yu. Fed'kovyicha. P. 35–39. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3025/Чернівці%202021.pdf> (in Ukrainian)
- Kovtunyk I.I. (2020). Pryrodno-heohrafichni rekreatsiini resursy ta kurortni terytorii Podillia [Natural-geographical recreational resources and resort areas of Podillia]. Ahrosvit, No. 11, P. 122–126. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2020/17.pdf (in Ukrainian)
- Liubitseva O.O., Pankova Ye.V., Stafichuk V.I. (2007). Turystychni resursy Ukrainy [Tourist resources of Ukraine]. Textbook. — Kyiv: Alterpres. 369 p.
- Mochkin S.A. (2017). Vtraty sakralnykh pamiatok u Chernivets'kii oblasti (druga polovyna 1940-kh – persha polovyna 1960-kh rokiv) [Losses of Sacred Monuments in Chernivtsi Region (Second Half of 1940s – First Half of 1960s)]. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, Vol. 19 (119). Budapest. P.17–20. URL: https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/hum_v19_119.pdf
- Pidhima V. (2024). Turystychnyi potentsial Chernivetskoï oblasti: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Tourist Potential of Chernivtsi Region: Current State and Development Prospects]. Bukovynskiy visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriaduvannia. Naukova dumka: P. 49. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/d/iframe.php?i=564> (in Ukrainian)

Отримано редакцією журналу / Received: 07.01.26

Прорецензовано / Revised: 30.01.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.02.26